קא: הגוזל עצים פרק תשיעי בבא קמא

פט א ב מיי׳ פ״ד מהלכות טומאת מת הלכה יא:
צ ג מיי׳ שם הלכה יג:
צא ד מיי׳ שם פ״ג הלכה יג:
צב ה מיי׳ פ״ז מהלכות שמיטין הלכה יג:
צג ו מיי׳ פ״ה שם הלכה יא:

מוסף רש״י

רביעית דם. של מת טמטא בהאהל (נדה סב:). **הבית טמא.** כלי הבית טמאין בהאהל (שם). **בכלים** דהוו מעיקרא. שהיו שם קודם שנבלעה, טמאים שנטמאו בהאהל (שם). **בכלים דאתו לבסוף.** שבאו לבית לאחר שנבלע הדם בקרקע, טהורים דמו לא מטמיא (שם). שגיבבן. שכינסן לאוצרן, **בחבא.** לשון מחבא (סוכה מ:). **לקטן לאכילה.** למאכל בהמה (שם). אמר קרא לאכלה. להכי לא מוהגין בהן שביעית דאמר קרא והיתה שבת וגו׳, ומשמע לכם לכל לרבינם וכתיב לאכלה, למימרא דאין מותר ליהנות מפירות שביעית אלא הנאה הדומה לאכילה, **במי שהנאתו** וביעורו שוה. כלומר שהנאתו וביעורו שמתבער מן העולם באין כאחד, כגון סיכה ושמיה והדלקת הגר, ומהך דרשה נמי יליפינן שאין שביעית נוהג אלא בפרי העומד להנאות הגוף, דס״ע מידרש קרא והיתה שבת האדץ נוהגת במה שאכם לאכלה, שהנאתו דומה לאכילה (שם). **יצאו עצים שהנאתן** ביעורן. משנעשו גחלים אופין בהן (שם). **והא איכא עצים דמשחן.** עץ שהעץ עצמו מדליקין בו להאיר כמו באבוקות והוי הנאתו וביעורו שוה, ניחא דשמא מיהא אם לקטן להדלקת אורה דנהנה בהו שביעית (שם).

רבא רמי תנן בגד שצבעו בקליפי ערלה בו׳. תימה דהא רבא שני לעיל שאין ערלה דבתיב קרלי ומהתם לא יליפינן ואם כן מאי פריך מערלה אטומאה ומרלה בספרים דגר׳ לעיל רבה ואי גרס רבא יש לומר דדיחוי הוא: **רואין** אם מתבבבת הבסות **ויוצא ממנה רביעית דם.** פירש בקונטרס שאם יתנו מים במדה ימצא רביעית יותר וקשה לפי׳ אפילו אם לא ימצאו רביעית אמאי טהורה דאי אפשר לעולם אם לא ישתייר בבגד מן המים אלא י״ל כדאמר בתוספתא בפ׳ ד׳ דאהלות רביעית דם שנבלעה בבסות כילד משערין אותה מביא מים במדה ומכבס בה ומביא מים אחרים ונותן לתוכן רביעית דם אם היה מראיהן שוה טמאה ואם לאו טהורה והשתא אין מזיק כלום מה שמשתייר מן המים בבגד דבשם שנשתייר מן המים כך נשתייר מן הדם שמכ״מ היה הכל מעורב יחד מה שיצא ומה שנשתייר ומראה אחד הן כאילו יצא הכל וטהורה וטמאה דקתני היינו לענין אם תטמא את הבית שתתן בו אבל בסות עצמה טמאה היא שנבלע בה רביעית דם מתחילה כדפי׳ בקונטרס ומיהו קשה דאין סברא שיסייע הדם שמשתייר בבגד כיון שאין יכול לצאת בכיבוס זה ומיהו אין לחוש כל כך אם תולין הדבר להחמיר ועוד מצינן לפרש שאומדין כמה נשתייר מן המים הראשונים בבגד ומביא מים אחרים כמדת הראשון רק שיחסר מהן כשיעור שנבלע מהן בבגד אבל יש תימה דמי יכול לרוץ זה ועוד קשה דמאי צריך למדידת מים הראשונים בלא מדידת מים הראשונים יכול הוא לדעת אם יש רביעית דם במה שיצא ע״י כיבוס שיסחוט לתוך כלי כל מה שיצא מן הבסות וימדוד כמה יש בין מים לדם ויביא רביעית דם מעצמו ויוסיף עליו מים עד שיהא בין מים ובין דם כשיעור מים ודם שיצאו מן הבסות ואם מראיהן שוה טמאה וראה לפרש דלא נקט מים במדה אלא משום שאם ימצאו יותר מן המדה שנתנו רביעית שלא יצטרכו להביא מים אחרים דודאי יצא מן הבסות רביעית דם אבל אם אין רביעית דם יותר אז יביא רביעית דם ומוסיף עליו מים עד שיהא בין מים ודם כמדת הראשונה אחר שתכבס בה הבסות ואם מראיהן שוה טמאה ואם לאו טהורה ומיהו קשה דהא קתני בתוספתא בריש״א ומביא מים אחרים ואחר כך קתני ונותן לתוכו רביעית דם: **ואם** לאו טהורה. אע״פ שעל ידי הדחק היה יוצא מהן רביעית דם כגון על ידי היסק התנור או על ידי כפון כיון דבסתם כיבוס אין יכול לצאת רביעית דם טהורה לר״ל משום דדם תבוסה דרבנן ולר׳ יוחנן משום שאין דרך להקפיד עליה כשאין יכול לצאת בכיבוס סתם כך נ״ל במסכת נדה בפרק האשה (דף סב: ושם[ט]) מתוך הסוגיא ואין צריך להביאה כאן: **מקולי** רביעיות שנו באן. הך סוגיא מסיק רב כהנא בנדה אליבא דר״ל והא״ג דוקא לר״ל צריך הא שיטויא דלר׳ יוחנן לא קשה מידי מערלה אטומאה דלדידיה בקפידא תליא מילתא ומ״מ צבעו בקליפי ערלה ילבן דלא שייך להתירו מטעם דאין מקפיד דנהנה הוא בצבע וניחא ליה: **ספיחי** סטים וקוצה. מה שפי׳ בקונטרס כאן משום דבשביעית אין זורעין ואין בה אלא ספיחים אין מיושב ההיא טעמא אלא הכא אבל גבי מעשר ופאה דקאמר כל שהוא אוכל ונשמר כו׳ אוכל למעוטי ספיחי סטים וקולה אין מיושב למה נקט ספיחים ע״כ נראה כמו שפי׳ בפסחים (דף נא: ושם[יא]) דלהכי נקט ספיחים לפי שאין דרך לקטן בשנה שנזרעים אלא לבסוף ד׳ או ה׳ שנים שהשרשים מתפשטים בארץ ומשביחין ושורש שלהן עיקר: **ממין** הצובעין. ריש״א דמתניתין הכי איתא במס׳ שביעית (פ״ז מ״ח) כלל גדול אמרו כל שהוא מאכל אדם ומאכל בהמה וממין הצובעין כו׳: **ולדמיהן** ביעור. כגון שלקט מתחילה לאכילה ליכול למוכרן ויש לשניהם ביעור להן ולדמיהן דפרי עצמו לעולם אסור כדנפקא לן מקודש תהיה לכם (בע״ז דף נד:):

שהנאתן אחר ביעורן. כשנעשית גחלת אע״ג דזימנין הנאתן וביעורן שוה כגון להתחמם כנגדו או לבשל מכ״מ עיקרו לא קיימא להכי אלא לאחר שנעשית גחלת כגון להסיק תנור לאפות אבל בצע הנאתן וביעורן שוה דהנאתן כשלובשן ואז הוא כלה ומתבער הבצע מיום אל יום ובקונטרס פי׳ דבשעת רתיחת היורה כלה השורש וקולט הבצע ואין נראה דהא אמרן דלענין שביעית חזותא מילתא היא ולא הוי ביעורו בקליטת הבצע: **והאיכא** עצים דמשחן. לפי׳ הקונטרס דפי׳ עצים שמאירים בהן כמו נר נ״ל הא דמתרץ עצים להסקה ניתנו כלומר אף עצים דמשחן דאין לפרש סתם שאר עצים להסקה ניתנו והנך דמשחן בטלים לגבייהו דהא בסוכה (דף מ. ושם[יב]) משמע דלולב נוהג בו שביעית משום דהנאתו וביעורו שוה שראוי לכבד בו הבית ולא אמר דבטל לגבי שאר עצים וה״נ עצים דמשחן אלא נ״ל דסתם עצים דמשחן נמי להסקה הן עומדין ולא דמי לולב דסתמו עומד לכבד בו את הבית ור״ח פירש והא איכא עצים דמשחן שמחממין בו כגון במדורה שעשויה להתחמם דהנאתן וביעורן שוה דבשעת ביעורן מתחמם כנגדן פי׳ משחן כמו תמרי משחנן כתובות (דף י:) וכן טלולה[יג] או שחוגה ביומא (דף נג:) ומשני רבא סתם עצים להסקה ניתנו פי׳ להסקת תנור ניתנו דהוי הנאתן אחר ביעורן הלכך אפילו להתחמם מותר דלא חל עליהם שם שביעית ואע״ג דחשיב הכא עצים דמשחן הנאתן וביעורן שוה מכ״מ לענין עני איסור לא היו אוסרין רבנן אפילו להתחמם כנגדן או להאיר בהן אלא דוקא בשרשיפא כדדרשינן בפרק כל שעה (פסחים דף כז: ושם[יד]) דהנאה מיהא אינה מתחלת עד לאחר שמתחיל האיסור להיות כלה הלכך לא אסרי רבנן אלא בשרשיפא אבל הנאתו וביעורו שוה קיימין ביה דעדיין האיסור קיים כשנהנה ממנו וא״ת בפ״ק דנדה (דף ח. ושם[טו]) דקאמר אי קטפא פירא הוי אית ביה שביעית ואי לאו פירי הוי ליה ביה שביעית ואמאי אי הנאתו וביעורו שוה הלא אפילו לא הוי פירא יהא אסור בשביעית ואי אין הנאה וביעורו שוה אפילו הוי פירא יהא מותר ותו אמאי קמפלגי בין קטפא דפירא לקטפא דגווזא ונראה ולאי קטפא הוי הנאתו וביעורו שוה ואפילו הכי אי לא הוי פירא בטיל לגבי עץ והרי הוא כאילו הוא בתוך העלין ולא יצא לחוץ אבל אי הוי פירא חשיב באפי נפשיה ולא בטיל לגבי עץ ואית ביה קדושת שביעית:

ה״ג

רבא רמי תנן בגד שצבעו בקליפי ערלה ידלק אלמא חזותא מילתא היא ורמינהי [ט]רביעית דם שנבלעה בבית הבית טמא ואמרי לה הבית טהור ולא פליגי [י]הא בכלים דהוו מעיקרא הא בכלים דאתו לבסוף [יא]נבלעה בבסות רואין אם מתבבבת הבסות ויוצא ממנה רביעית דם [יב] טמאה ואם לאו טהורה אמר רב כהנא מקולי רביעיות שנו כאן בדם תבוסה [יג]דרבנן: רבא רמי [יד]תנן [טו]ממין הצובעין ספיחי סטים וקוצה יש להן שביעית ולדמיהן שביעית יש להן ביעור ולדמיהן ביעור אלמא עצים יש בהן משום קדושת שביעית ורמינהי [טז]עלי קנים ועלי גפנים שגיבבן בחבא על פני השדה [יז]לקטן לאכילה יש בהן משום קדושת שביעית לעצים אין בהן משום קדושת שביעית ומשני אמר קרא [יח]לאכלה במי שהנאתו וביעורו שוין יצאו עצים שהנאתן אחר ביעורן והא איכא עצים דמשחן דהנאתן וביעורן שוין אמר רבא סתם

רביעיה דם. מטומאה בהאהל דכתיב על כל נפשות מת לא יבא (ויקרא כא) ודם הוא הנפש [דבריים יב] וקיים להו לרבנן דברביעית דם חי: **נבלעה בקרקע הבית טמא.** כלים שבבית דבית לא מקבל טומאה דקרקע היא: **בכלים.** דהוו בבית שנבלעה שהיתה בעין והאהיל הבית עליה ועל הכלים וטמאו: **נבסוף.** לאחר שנבלעה: **אם מתבבסת הבסות ויוצא ממנה [רביעית דם].** שבתחילה נבלעה בו יותר מרביעית והכביס הבסות לבית הבית (כ) טמאה: **ויוצא ממנה רביעית דם.** שאם יתנו מים במדה ימצאו רביעית יותר: **ואם לאו טהור.** הבית אלא האהיל על רביעית שכבר חסר בהבלעו בבסות אבל הבסות טמא בהתלת נגיעה ברביעית מלומלם בטמאה. וקתני מיהת ואם לאו טהור אע״ג דחזותא דרביעית איכא שהדם שנשאר בבגד שאי אפשר לסותטו נראה לנו בבגד אלמא חזותא לאו מילתא היא: **מקולי רביעיות.** של דם קל כגון דם תבוסה (כא) שאינו מטמא בהאהל אלא מדרבנן: **דם תבוסה.** הרוג שיצא ממנו רביעית דם בחייו ובמותו ספק כולה בחייו ספק כולה במותו בפ׳ תינוקת (נדה דף עא.): **ספיחי סטים וקולה.** סטים קרוג״א בלע״ז כרכום. קולה (כב) גווד״א בלע״ז. להכי נקט ספיחי דבשביעית ליכא אלא ספיחים: **יש להן ולדמיהן שביעית.** שאין עושין מהן שאורה דרחמנא אמר לאכלה[כג] ולא לשאורה[כד] ואסור לצבוע בהן דהיינו שאורה אבל מותרים הן להסיקן קודם זמן הביעור דהיינו דומיא דלאכלה: **יש להן ביעור.** כשמגיע זמן הביעור חייב לבערן כדכתיב ובערתם ולחיה וגו׳ (ויקרא כה) כלה לחיה מן השדה כלה לבהמתך שבביתך [פסחים נג:] והני ספיחי עץ בעלמא הינהו: **נחנא.** לעשות מהן מחבוא אוכל לימות החורף: **אין להן משום קדושת שביעית.** ויהנה מהן אף לאחר זמן הביעור: **שהנאתן וביעורן שוה.** דבר שבשעת הנאתו כלה מן העולם: **יצאו עצים.** שלאחר ביעורן שנעשים גחלים הוא דהוי עיקר הנאתן. אבל מיני לבעים בשעת רתיחת היורה כלה השורש וקולט הבצע נמצאו הנאתן וביעורן שוה הלכך חייבא עלייהו שביעית: **והא איכא עצים דמשחן.** שמאירין כנר אבוקה לנושאן בידו והנאתן וביעורן שוה תיחול עלייהו שביעית:

סתם

מסורת הש״ס

(א) נדה סב: אהלות פ״ג מ״ב, (ב) שביעית פ״ז מ״ח, (ג) סוכה מ., (ד) הוא אחד ממיני לבעים. רש״ל בשם הרמב״ם, (ה) [ויקרא כה], (ו) [בכורות יב:], (ז) [ד״ה אם], (ח) ד״ה כל, (ט) [ד״ה יצאו], (י) נ״ל אם, (כ) [ד״ה מכלל], (ל) [ד״ה מאן],

תורה אור השלם

1. וְהָיְתָה שַׁבַּת הָאָרֶץ לָכֶם לְאָכְלָה לְךָ וּלְעַבְדְּךָ וְלַאֲמָתְךָ וְלִשְׂכִירְךָ וְלִתוֹשָׁבְךָ הַגָּרִים עִמָּךְ:
ויקרא כה ו

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ ויוצא ממנה רביעית דם טמא ואם לאו טהור כל׳: (ב) רש״י ד״ה אם וכו׳ הבית טמא: (ג) ד״ה מקולי כו׳ כגון דם תבוסה דקו״ל שאינו כל׳:

לעזי רש״י

קרוג״א [קר״ן]. כרכום. גווד״א [גישד״א]. איסטיס, פסטל (צמח, שמשורשו מפיקים צבע).

רבינו חננאל

מקולי רביעיות שנו בדם תבוסה דרבנן. פי׳ דם מעורב בשאר משקין שבגוף אינו דם שהנפש יוצא בו. **ספיחי איסטיס וקוצה יש להן שביעית.** ויש ספרים שכתוב בהן סטים. **עלי קנים ועלי גפנים שגבבן בחיבה על פני השדה, לקטן לאכילה יש בהן משום קדושת שביעית וכו׳.** פי׳ גבבן בחיבה, שלקטן לשומרן באוצר, לקטן לאכילה, למאכל בהמתו, יש בהן משום קדושה שביעית שמתבערין בשביעית דאסורין לאחר שיצא שביעית. לקטן לעצים, לשרוף, אין בהן משום קדושת שביעית ומותרין אפילו לאחר שיצא שביעית. **והא איכא עצים דמשחן.** פי׳ עצים שמדליקין בהן התנור, לאחר שריפת העצים הנאתן לאפות בהן את הפת והעשויין להתחמם בהן בני אדם הנאתן וביעורן שוה, שהעצים [בוערין] והאדם מתחמם בהם.